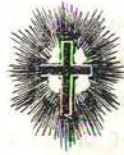

Изази сваке недеље.

Претплата се шаље напред уредништву. Неплаћена писма од нередовних дописника неprimaју се.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЈА.

Издаје и уређује ПРОТОЈЕР. И ПРОФ. Никола Поповић.

САДРЖАЈ: Братка реч. — Слобода хришћанска. — Исторички преглед српске цркве. — Мухамеданска вера. — Историчко знање о преводу LXX. — Три Речи, духовна просвета у Србији. — Јавна благодарност. — Оглас.

РЕЧ

НА ДАН РОЂЕЊА ЊЕГОВЕ СВЕТЛОСТИ

КНЕЗА МИЛАНА ОБРЕНОВИЋА IV. *)

Љубав и оданост народа ср ског, династији Обреновића, утврди на престолу српском младог кнеза Милана Обреновића IV. Љубављу према нашем милом владоцу одушевљени, сабрасмо се и ми на овај молитвени збор, стекосе се свуда по нашим отачаственим црквама сви, у којима српско срце куца, стекосе се оседели старци, који жељно очекују васкрснуће целог Српства, па да мирно у гроб лећи могу, — стече се буџна младеж, готова за слободу подјармљеног Српства на реч свога Господара у бој поћи, — сабра се велим и старо и младо, да свечано прослави дан рођења свог љубљеног господара, да срдачним молитвама узнесе благодарност Творцу, који својом свемогућом управом нареди, да се на данашњи дан роди наш светли Господар и кнез Милан Обреновић IV. кога он намени, а воља народња утврди, на престолу млађане Србије. Јест, по свима

*) Говорио у Лозничкој цркви Димитрије Поповић парох Ковиљачки 12. Авг. т. г.

За све српске крајеве стаје на годину 60 гр. или 6 фор. на по год. 30. гр. или 3 фор. на три мес. 15 гр. или 1. фор. и 50 н.

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

нашим отачаственим црквама, оре се благодарне песме, које узноси Господу Богу љубав народа српског, да му дуго и срећно поживи младог кнеза. Хиљадама побожних мисли лете Творцу за дуг живот овог љубимца народњег, — хиљадама моле Господа да га оснажи и укрепи, па да може сабљом Милошевом прокрчити јошт нераскрчене путе Српству, — хиљадама се моле, да оличи у њему мудрост и челичан карактер Михаилов, па да Србија под његовом владом пође правцем, претцима његовим назначеној мети. — Па јошт колико хиљада браће наше, притиснуте туђином у својој рођеној земљи, смерно подиже очи своје к' небу, у самоћи излива побожна чувства пред Богом за дуг и срећан живот онога, кога претци, својом одважношћу и постојанством, својом љубављу к' народу, својим пожртвовањем у сваком случају где је срећа народа изискивала, стекоше велике и сјајне заслуге, обесмртише имена своја у народу српском имаше уверења и поуздања, да ће Српство под владом Обреновића раскинути ланце косовске, сбацити ропски јарам туђински на чврстим и темељним радом својим наскоро постати велики и достојан члан европских породица. — Овако се данас моле, овако мисле и желе милујуни Срба; јер је свуда бујно узаврела љубав к слободи, љубав ујединењу Српства, а на ово светилиште слободе српске, Србин жели и нада се да ће га повести, потомак таковског јунака, синовац великог Михаила. Српство се нада и жели данас своме младом Кнезу, да крунише главу сјајном круном Душанове славе.

Земљо српска, која одгаји у недрима својим врле браћице светиње твоје, слободе огњишта твога, која одгаји Душана, Обилића, — Милоша и Михаила, одгаји и ово чедо наде у сјајну будућност српску твојом материнском љубављу, напоји га материнским млеком свето хранити слободу, ову светињу и достојанство твоје, да с' поносом стоји међ осталим европским народима.

А ти Господе Боже, који си благоволио да се на да-

нашњи дан роди, наш светли Господар и кнез Милан Обреновић IV. — услишај срдачне молитве, испуни жеље милијуна Срба, благослови помазаника твога, дугим животом, срећом и напретком, разви и ојачај млађану снагу Његову, да у цвету младости Његове процвета срећа, развије се и распространи држава српска. — Амин.

Слобода хришћанска.

(Продужење.)

У старом свету свуда цароваше *неједнакост*. Сваки народ гледаше на се као на племе Богом изабрано. На Истоку где владаше теократијски дух, одведоше ово *поделење*, ову *неједнакост*, чак до прве причине, до Творца света: само једна привилегирина каста, могла је се у строгом смислу, користити правима човека; а друге касте и људи са стране сматрани су више или мање, као нечиста створења. У западном свету опозиција беше узела карактер више политички. Грци презираху варваре и сматраху, да су само они рођени, да по сили своје умне преваге, напишу целом свету законе. Римљани ван Рима виђаху само једне непријатеље. *Неједнакост* ова продре и у међународне одношаје. У држави она се јави у најцрњој форми — у ропству. Па и слободне личности одбациваху ту *једнакост*: патриције сматраше себе да је сасвим од другог соја, него што је плебеј; богаташ газаше сиромашка, бедност напуњаваше пшале робовима. И у самој породици, где љубав мора бити принципом једнакости, груба сила — оличена у мушкињу, — заваљиваше жену и децу у такво стање, које се готово ничим не разликоваше од ропства.

Но код овако распрострањене *неједнакости*, да ли философија имађаше идеју о бољем свету? Напротив, она свеопшти факт обрати у право; из *неједнакости* начини природан закон. Аристотело изриком узаконјава ропство. Платон пот-

момаже мисао о поделењу рода људског на Грке и варваре од којих једни се рађају зато, да заповедају, а други зато, да слушају. И доцнија философија мирисаше тим истим духом. Чинило се да је *неједнакост* неизлечима.

Исус Христос долази да понови свет. Он проповеда наравствено — религиозну *једнакост*; он је искупитељ целог човечанског рода. Код оваквог учења пада свака преграда међу народима и међу личностима. Човечанство ствара из себе једно тело. „Јер као што је тело једно и уде има многе, а сви уди једнога тела, премда су многи, једно су тело: тако и Христос. Јер јединим Духом ми се сви крстисмо у једно тело, били Јевреји, или Грци, или робови, или сами своји; и сви се јединим Духом напоисмо.“ (1. Кор. XII. 12. 13.)

Но да се пренесе догмат наравствено — религиозне *једнакости* у друштвени и државни живот народа, да се распространи братство суграђанина на сваког човека, сакруши ропство и сужанство, замени принцип грубе силе и *неједнакости* са принципом узајамне љубави, уважања и права — нужан беше преогроман рад, нужни бејаху 18 векова унутрашње и спољашње борбе, државних револуција, друштвених измена а често и крвавих ратова...

Да би се одржала та *једнакост*, нужно беше пре од свега подићи пред друштвеним мњењем оне јадне класе, над којима лежаше стара *неједнакост*, унижење: „народз сѣй, иже не вѣсть закона, проклати сѣть,“ говораху охоли фарисеји указујући на масу народа. Па зато се Исус Христос нарочито и обраћа овима, које великаши и богаташи презираху и ненавиђаху: к сиротињи, грешницима, митарима, женскињама и нејакој деци. Кад ученици његови пођоше да разнесе по свету јеванђеље, то се незнабошци удивише и саблазнише, гледајући како се они опходе и ступају у дружбу с онаквим људма, које охолост философска беше осудила на свагдашње грубо — материјално суштаствовање. „Ви одгоните од себе мудраце, — пребацује Цељс хришћанским

проповедницима, — и скупљате око себе само једне слабоумне људе. Ви говорите: „нек нико не иде к нама од мужева учених, умних, проицателних; наука, мудрост, вештина — то су код нас ствари забрањене. Но нек дођу и нек се ослоне на нас незналице, слабоумни, ограничени. — Робови, женскиње, деца, — све оно што је понајвише глупо, непоштено, подло — то су ваша завојевања. Ви тражите да вам плеска рита, на слику шарлатана, који беже од људи паметних, да неби били замаскирани.“**)

Философска охолост вири из сваке речи Цељса. Он презире грубе људе. Он неће да их удостоји ни тога — да с њима ступи у разговор. Хришћанске апологисте по правди изводе славу из те надутости. „Код Хришћана, одговарају они, устању су да философирају не само богаташи, већ и бедни, не само образовани, већ и необразовани — занатлије, раденици.**)

Хришћанство објављује да су сви *једнаки* пред Богом, и освештава ову једнакост једним од својих суштаствених таинства — *литургијом*. „Јер смо један хљеб, једно тело многи; јер сви у једноме хљебу имамо заједницу. (1. Кор. X. 17.) „Разумите и радујте се, усклицава блажени Августин, сви ми састављамо једно цело, — једно по истини, по љубави, као један хљеб, једно тело. *О, таинство благочестија!* о знамење јединства! о сајзу љубави! Кад би свет разумео цео значај ове благе вести, он би се обрадовао томе гласу, као зори лепше своје будућности. Све, кога је год газила и презирала охола старина, позивају се сад на весеље живота: роб налази овде место поред свога господара, варвар — поред владике васионе, па и *ници* духом и телом не одгоне се од свете *трапезе*. Нема овде ни првих ни посљедних. Сви су подједнако деца једног оца.“

Но међутим ова блага вест не беше примљена с та-

*) Apud Ovig. con Cets 1. 9. III. 18. 44. 50.

***) Latian. Cont. Fraec. cap. 33. Justin Abol. 2. 10.

квим ентузијазмом, какав одушевљаваше блаженог Августина. Једнакост о којој они говораху да ће бити остварена тек у другом свету, готово нимало не задовољаваше оне, који бејаху притиснути тешком материјалном неједнакошћу. Шта више, и у области духовној иванђелско учење најиђе на опозицију, против које и до сад безуспешно ратује, но чему победа предстоји тек у будућности.

У старини, кад у опште цароваше груба сила, свагда присвојаваху и разуму неко право поноситости. Па зато философска охолост подели човечанство на две неједнаке чести. Једне (у мањем броју) намени, да су у стању пронаћи истину, а друге, — огромну већину човечанског рода, осуди на заблуде. Исус Христос јако устаје против тог племињског духа. Сам будући миран у срцу, он проповеда такву врлину, која донде не беше позната старима — проповеда *смирење*. Дубоки смисао примећаваше се из његових кратких речи, које су се морале учинити чудновате философима: блажени ницији дѣхѣмъ, ако тѣхъ естъ царствіе небесное. И тако они, који су *ницији* духом биће уведени у царство *истине*; они ће заузети место поред философа. *Смирѣње* цени се више него поносито знање. (Наставиће се.)

Исторички преглед српске цркве.

(Од С. Н. . . . . ња)

ХП.*)

(Наставак.)

Пре него што почнемо излагати идући за овим период срп. црквене историје — период патријарштва у Србији — ми ћемо најпре да обратимо пажњу читаоца на *Босну* — ову, готово у свима одношајима карактеристичну земљу

*) При састављању овог одеда о црк. босанској, ми смо се по највише држали Петронићеве расправе о Богомилици.

српску, која по свом ориџиналном историјском развићу, заслужује да и особито место заузме у српској историји. — Почећемо најпре с њеног политичког живота.

Босна, као што се и из историје зна, била је некада српска жупанија и у свему је зависила од Србије. Она се ни учему није одликовала од последње; била је насељена једним истим племеном — словенским; имала је једне исте обичаје и традиције с њим, и била је у једно исто време са Србијом просвећена и науком хришћанском; — дакле по свему, она је тесно скончана била са Србијом, па можда још тешње него и Хлум, Травунија, Неретва и Дукља. Ко-стадин Порфиродни, набрајајући области српске, нигде не спомиње о Босни, подразумевајући и њу под општим именом Србија, подобно Мачви и Симберји. Затим Босна се неколико пута делила од Србије и живела својим особитим — оделитим политичким и црквеним животом; признавала је у једно време и власт маџарских краљева над собом, док је најпосле Турци не покорише, у чијим се рукама она и дан дане налази. — Таква је укратко политичка историја Босне.

До друге половине XII. века, ми готово ништа незнамо о унутрашњем стању цркве босанске; шта виши ми и то незнамо, дали је она до тог времена била православна или католичка. У осталом, узимајући за сад као историјски факт, да је она до XII. в. била православна, ми ћемо се постарати, да на основу неких дата опишемо укратко унутрашњи живот цркве босанске и да објаснимо, колико се узмогне и осталу судбину њену, до установљења патријарштва у Србији и њеног коначког подчинења српској цркви.

Неуспели да се одма развије и утврди изнутра, црква босанска у самом почетку осуђена је била на вечиту борбу с противницима, који су је непрестано кињили и поткопавали њено унутрашње јединство. Из најпре папски легати и попови, а за овима Богомили тако су јако насртали на њу,

да ју ни врдања владалаца, ни енергична усиљавања православног духовништва, — једном речи ништа није могло спасти од пропасти. Што су се више управитељи босански предомећали и старали да задовоље и себе и своје противнике, тим су их само већма раздражавали, а особито народ, који незнајући коме најпосле да верује, — противницима или својим великашима, морао је по потреби пасти у колозију, из које само га раскол могао извући. По свом природном нагону, он је одма осетио, да се то гложење и та непрекидна борба међу трима религиозним партијама, понајвише његове коже тиче, па зато, руковођен мотивима чисто народним, он помоћу калуђера својих, покуша да помири противнике, и да доведе њино учење к једном резултату — к народности, што му најпосле и испаде за руком. Овај дакле четврти, управо религиозно-народни елемент — примирења, уједињености, или како хоћете назовите, и јесте оно, што се у краљевским и државним актима босанским називље: *црква босанска, вера босанска*.

Уплив ове народне цркве, за сво време њеног опстанка у Босни, био је здраво велики, јер не само прост народ, већ и великаши сматрали су је за највећи ауторитет у држави. Без ње или њеног благослова, нити се је шта предузимало, нити пак радило. Она се свуд јављала као заступница и учитељка народна. У распрама великаша и краљева босанских, ми је вазда видимо као судију; она пресуђује и мири противнике, даје благе савете силним, теши слабе, и изводи у исто време и једне и друге на прави пут, — на пут мира, слоге и братске љубави. Уважење к њој простирало се чак дотле, да и сами краљеви нису никада пре пресуду коме изрицали, нити су пак кривцу праштали, док црквена власт (добри бошњане) није јавила своје сагласије на то.

Из овог се јасно увиђа, да су главне чињенице, на које се одупирала и сва државна организација у Босни, биле

краљеви, великаши босански и црква босанска. Чнџенице ове — особито у прво време — тако су тесно скопчане биле међу собом, да је судбина сваког из њих скопчана била са судбином целе државе. Солидарност та међу њима трајала је донде, док се католицизам није почео био распростирати у Босни. Од тог доба упоред с њим и богомилском јереси иде и постепено слабљење како црквеног, тако и државног живота у Босни.

(Наставиће се.)

Мухамеданска вера.

(Наставак.)

Сад обратићемо се к хаџији, и пратићемо га од прага његовога дома, до саме Меке, потом ућићемо с њим у двор хабе и посматраћемо, шта ће он тамо радити.

У назначени дан (уторак, четвртак или суботу) Мухамеданац спремајући се на пут у Меку, сазива своје жене, децу и слуге, и њих, и све њихове послове препоручује божијем промислу, за цело време светога пута, кога он предузима. После овога он завија око главе чалму, потом узима дебелу мачугу од горка бадемовог дрвета, прашта се са свима укућанима, и оставља собу громовито изговарајући ове речи: „У име Бога ја предузимам свето дело, уздајући се у његову заштиту. Ја верујем у њега и предајем у његове руке моја дела и мој живот!“ Излазећи из куће, обрће се к хаби, говори неколико стихова из корана и закључава с овим речма: „Ја се обрћем к светој хаби, к престолу Бога, да би свршио путовање прописано његовим законом, и које ће ме приближити к њему.“ Напослетку меће ногу у зенгију, посади се у седло, још једанпут препоручује себе Богу свемогућем, премудром, милосрдном и креће се на даљни пут. За време целог овог пута, он мора строго мотрити на следејућа правила: 1. незапочињати никакве свађе и парнице; 2. подносити с кротошћу све увреде и распре

и 3. одржавати добро сагласије и мирољубивост међу другарима у каравану. При наступању каравана у округ (шерифет) Меке, хаџије скидају са себе цело одело и облаче *Ирам* (одело хаџија). Он састоји се из два парчета памучне или вунене материје, но никако свилене; једним парчетом обмотава се горња чест ногу, а другим горња чест трупа, но тако, да десна рука буде слободна. Глава остаје непокривена, само старци и слаби здрављем могу олако њу покривати, и то ако дају богату милостињу; остале пак хаџије могу носити амрел ради заштите главе од сунца, а сиромаси за ову целъ употребљавају парче, откинута од Ирама. Обућу носити дозвољава се, а имено сандалије или још обичније јеменније. Обукав се у тако жалосно одело, хаџија добија име *Ал-Морем*. Он је дужан носити Ирам, докле год неврши хаџилук и немотрећи ни на како време, дужан је колико је могуће мање да говори, да се уздржава од сваког насиља, распри и свађа, дужан је штедити живот животних, па и насекомих, која често муче његово тело у жарко годишње време, и само од злих паса, скорпиона и грабљивих тица може се бранити. Посљедња обвезаност онога, који носи Ирам, састоји се у том, што он неможе сећи косу и нокте, докле год неврши хаџилук. Ирам је женска — дугачка хаљина, која омотава цело тело од главе до пете и сакрива сво лице, па и очи и прсте на рукама. Приспев у Меку, хаџија оставља свој пртљак у првом дућану који му буде на путу, без икаквог уговора са домаћином, узима вођу (*Мотовефа*) и иде управо к хаџи. Сви ови чудновати обреди хаџилука састоје се из четири церемоније: 1. у двору хаџе — тако названи *товаф* или *обилазење*, 2. *шетња по улици Меке*, 3. *посвећење варошице Омра* и 4. *путовање на гору Арафат*. 1. Улазећи у двор хаџе кроз врата која се зову врата поздрава (*баб-ељ-Салам*), хаџија чини четири поклона два (*дриката*) са произношењем молитве, потом, дошав к самом храму, на ново чини четири поклона пред црним каменом, који је

узидан у један дувар слица чаршије, потом љуби га.*) Камен је овај црне боје и у сребрној оправи. Дужина је његова околу 2 стопе, а ширина $1\frac{1}{2}$ стопу. — После целивања камена почиње се обред *Товаф* или обилазење околу хабе. Напре три пут обилази њу хаџија врло брзим, и после три пут лакшим — кораком. Ова церемонија обилазења околу хабе, била је у употребењу међу Арапима много пре Мухамеда. Окончав седам пута обилазење и целивав седам пут камен, хаџија приљубљава своје прси к дрву који је између камена и врата, и уздигнув руке горе, моли Аллаха о опроштају грехова; потом иде к макам — Ибрагим (месту Аврама), и тамо метанише четири пута и моли патријара за заштиту; иде даље к извору Зем-Зем и пије из њега воде колико год може. При свима овим церемонијама вођа иде уза стопце за хаџијом и шапће му молитве, које је он дужан тихим гласом повторавати за њим; потом изводи га из двора хабе к малом узвишењу на 50 корачаји од врата. Овде хаџија подиже руке горе, произноси молитву и почиње други обред, познати под именом *Саа* или *Сай*, т. ј. света шетња.

2. Улица (*Месаа*), по којој хаџија мора шетати се, лежи северно од хабе, има у дужину 600 корачаји, права је и равна, и заграђена с обе стране дућанима, налик на вашар и свршава се пијацом (Мерова). Шетња *Саа* свршава се у успомену блудења Агариног на том истом месту, када је она тражила воде за свога Исмаила. По томе и хаџија стара се да својим ходом и покретима тела подражава Агари: час иде полако, као када би тражио нешто, час наједанпут потрчи, као бајаги да је нашао оно, што је тражио, па опет иде полако, заостаје, огледа се назад и бојажливо погледа околу себе, и т. п. Хаџија пролази кроз улицу *Месаа* таким смешњим начином седам пута, затим вођа води га у берберницу на пијаци. Овде му бријају главу, сечу нокте, при

*) При великом стицају народа, хаџија додирује само прстима камен и затим њих љуби.

чему и берберин и хаџија шапућу молитве. После свете ове операције, остатци од косе и noktнију закопавају се у земљу.*) Овим свршавају се церемоније у Меки, које састављају главну целъ светого путовања. — Осим обилазења хаџе, целивања камења, пијења воде из извора Зем-Зем и шетње по улици Месаа, хаџија мора испунити још два обреда: посетити варошицу Омру и гору Арафат.

Омра далеко је од Меке 1½ сахат. Пре Мухамеда скупљали су се овде сваке године рапсоди или странствујуће арапске појете — певачи и певали јуначка дела својих јунака. Заменив незнабошка веровања Арапа својом религијом, Мухамед није укинуо ове саборе, него је место пређашњих рапсодија установио молитву и метанисање (рикат). Сад хаџије, окончав обилазење хаџе и шетњу по улици Месаа, иду к Омри, и тамо метанишу четир пута, и произносе неколико молитава и с громовитим и веселим песмама повраћају се у град, опет се шишају и брију, скидају са себе Ирам и тим се свршавају главне дужности хаџијука. Они, који су још ревноснији четири пута повторавају све три церемоније, потом у одређени дан скупљају се у целим караванима у неколико хиљада глава и одлазе на Арафат. Ова посљења церемонија, позната под именом хаџија, особито је важна за оне, који хоће да добију титулу хаџије, која има тако важан значај на истоку да су је у пређашња времена и Хришћани, Јермени и Грци добивали. Наставиће се.

Историско знање о преводу (LXX.)

(Наставак.)

Да се превод LXX. с подлинником подудара, види се одавде: Аристеј вели, да су „преводиоци или састављачи

*) Овај турски обичај налази се у где којем крају и код нашег народа. Када одсечу нокте неће да их баце, већ их закопавају или чувају на друго место где год; држећи као Турци, да ће им некад требати.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

знали свој отачаски закон, — знали и иеврејски и грчки — и при преводу имали иеврејски подлиник, најбоље издање;“ следователно имали су све услове за састав верног превода. По речма истог Аристеја „особито се кодекс иеврејски с преводом грчким подудара, јер су сви александријски Јудеји како прости, тако и свештеници с великом радошћу примили тај превод и забранили ма што на њему изменити.“ По речма Филона Александр. превод LXX. потпуно се слаже с подлиником, откуд је јаче и уважен.“ Тако тврде многи оци црквени подударање превода LXX. са подлиником, нарочито: Јустин, Јефиманије и Бирил јерусалимски, који су превод LXX. називали и „богодуховеним“, дакле потпуно сагласним с оним смислом, какав је сам дух Божији спојио с речма иеврејског текста.

Не обзирући се на то неки стари оци и учитељи црквени не понижавајући превод LXX. тврде, да у њему нема неке течности и да отступа од иеврејског текста.

Таква разлика, ако се приписује једним преводиоцима, рађа се највише од разлике двају језика: иеврејског, с којег су преводили, — и грчког, на који су преводили. „Као што је стари завет, вели св. Златоуст односно до превода LXX., преведен с једног језика на други, тако има он сад на грчком језику неко одличје од иеврејског.“ Још је боље то изразио блажени Јероним, који је основно знао својства: иеврејског и грчког језика.

Слушајући тако с једне стране оне, који држе да се превод LXX. с подлиником потпуно слаже, — а с друге стране оне, који налазе у њему неке разлике, морамо рећи о одношају превода LXX. к подлинику иеврејском:

Односно до истине вере и наравствености, превод LXX. потпуно се слаже с иеврејским подлиником (не заиста оним, какав данас имају Јевреји), ма да није свуда јасан, како и св. Златоуст тврди, да је узрок томе превод с иеврејског језика на грчки.

Односно до језика, с једне стране отступа превод LXX. од песничког склада речи, — а с друге — не задржава свагда унутрашњу свезу свештеног текста и не придржава се свуда слогова, час испуштајући неке речи, час додавајући ради јаснијег смисла.

Тако се, по општем мњењу научењака, отступања од песничког склада речи, боље примећивају у књизи прича и псалмама; отступања од свезе речи, премештање стихова, налазе се понајвише у књизи пророка Јеремије; додавање неких речи и дометање особито је у књигама пророшким. Што се тиче пет књига Мојсејевих, оне су с особитом тачношћу преведене. Тако тврди блажени Јероним, строги у том одношењу критик, он вели: „превод пет књига ближи је подлинику, него превод других књига старог завета.

О рукопису и издањима превода LXX.

Из писма Аристејева видели смо, да је цар јегипатски Птоломеј Филадельфо заповедио „преписати неколико примерака превода LXX. За александријске Јудеје, а сами рукопис тог превода оставити у александријску библиотеку и добро га чувати, као књигу свештену.“ По сведочби историје, тај рукопис чувао се више од 200 година, до времена Јулија Цезара, т. ј. до 48. године пре Христа. Но те године, као што знамо, Александрија је била опкољена и војска знатног освојача, подигне буну и преда племену величанствено здање Птоломејеве библиотеке. Отуд доводи Манјер, а после за њим и други критици, да је рукопис превода LXX. пропао 48-ме године пре Христа. Но исти тај Манјер не одриче, да су неке књиге биле тада из пламена избављене; па зар није могао и рукопис, за који је цар рекао, да се добро чува, бити спасен од пропасти? Ово се види боље и тим вероватније, кад се опоменемо сведочбе Тергулијана и св. Златоуста, који тврде, да су у своје време видели „рукопис (но не препис) превода LXX. у новој библиотеци

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

александриској, коју је за 40 година пре Христа подигла код храма Сераписа египатска царица Клеопатра.

Но сачувао се превод LXX. до св. Златоуста или не, — није толико важно, јер је с њега још при Птоломеју Филаделфу много примерака преписа скинуто, који су се и пре и после рођења Христова чували.

Ми знамо, да су александријски Јудеји до Филона и Флавија сачували много примерака преписа превода LXX., по којима су у својим синагогама читали књиге Мојсијева и пророка. Осем тога грчки научењак Јеконџос изређао је све безбожничке писце, од како је превод LXX. састављен до самог Христа, у који су били писци свију књига превода LXX. Писци су ти ови: Менандар, савременик и друг Димитрија Фалерејског, који у својим делима, која су и до нас дошла, много има из пет књига и пророка; Калимах Киријски (280—270.) ученик Калимахов Апологије, који је у своме делу под насловом: „Аргонавти“ много извадио из св. писма; Теокрит (260.—245.) Кикофрон халкидски (242); Клеанто стојик и Манетон египатски (260.) Сви су они у својим делима многа места из разних књига превода LXX. навели. Аристовул, учитељ Птоломеја Филометора (175. год.) саставио је за свог ученика изјасњење Мојсијева закона и извод из књига пророшких. Ареве, македонски цар у писму свом на Омију првосвештеника јудејског, пише о свештеним књигама јудејским. Полемон, који је живео у време Антиоха (190. г.), Поливије историк (120. г.) и Никола перипатетик из Дамаска, ког је уважавао Август и Ирод, читали су јудејске књиге на грчком језику; дакле су имали преписе превода LXX.

Да је превод LXX. у многим преписама сачувао се у време проповедања Исуса Христа и св. апостола, доста је то кад кажемо, да су св. апостоли и сам Исус Христос наводили нека места из старозаветних књига по преводу

LXX. по свој прилици зато, што је тај превод, ког су сви употребљавали, као такав био познат њиховим слушаоцима.

После апостола превод LXX. употребљавали су зато, што је на грчком језику, у опште сви народи, примили су га скоро сви хришћански народи, осим Сиријана, који су имали свој превод, преведен с јеврејског подлиника. Римски, јерменски и други Хришћани, који су онда мрзили на Јевреје, саставили су преводе св. писма не с јеврејског, но грчког превода LXX. Доцнији преводи, међ којима је и наш словенски, преведени су такође с превода LXX. поглавито зато, што су Хришћанство раширило грчки и римски проповедници, а од чести и с тога, што су онда јеврејски језик и сами главари црква Хришћанских слабо знали. Но црква васеленска нигде у својима уредбама није се изразила, да превод LXX. морају „искључиво“ примити сви Хришћани за „самоподлини и самодостоверни,“ као што је код латина односно вулгате одређено.

Од најстаријих рукописа превода LXX. који су и до нас дошли, знатна су два: ватикански и александријски. Први се налази и данас у ватиканској библиотеци под називом: *κατὰ τοὺς ἑβδομήκοντα*. Тај се рукопис нашао у почетку четвртог века; написан је великим словима, није подељен на главе и стихове. У првој глави књиге „битаја“ и у неким псалмима, међу 105. и 148. писмена су се од другог времена сасвим избрисала. Тако сведоче: Јован Морен и Тишendorf, који су га видели. Други рукопис налази се сад у британском музеју. Писан је на пергаменту, нема знакова ударења и одмора, и садржи у 4 чести сву грчку библију. По времену постанка, други рукопис слаже се с ватиканским; он се појавио, како уверава грчки патријар Гирил Лукарис, наскоро после никејског сабора, — најпре у Египту, а доцније преда се у библиотеку патријара александријског. 1628. године цариградски патријар Гирил

(Сљедује додаток.)

Лукарис добије тај рукопис из Египта и пошаље га на дар енглеском краљу Карлу првом, који га остави у британски музеј.

У првим вековима Хришћанства било је много рукописа превода LXX., и то је било повод, да се повреди сам превод. Између препишчика било је људи небрежљивих, који су допуштали мање измене, изостављањем и дометањем; отуд се роде разна читања. На то се жалио: Климента александријски, Ориген и Јероним. Да би се сачувао текст превода LXX. од таквих промена, и по могућству поправио, први Ориген изда превод LXX. заједно с подлиником иеврејским и другим грчким преводима св. књига старог завета. Но Оригеново издање прими се с почетка само у Палестини. У Александрији опет с крајем трећег века изиђе издање Гезихија, епископа египатског, и употребише га Хришћани египатски, који су знали грчки језик. У исто доба у Цариграду изађе треће после Оригеновог издање превода LXX. од мученика Лукијана. О тима трима издањма писао је подробно блажени Јероним.

Из трију „писаних“ издања: Оригенова, Гезихијева и Лукијанова саставише се много примерака смешаних, што је било узрок толиким писцима разним, који су свагда налазили учење у преписима превода LXX. и дало повод новим издањма „печатаним“ каква су:

„Компљутенско,“ израђено у Компљуту околу 1518. г. и издано на свет прелатом Алдином, одкуд се зове и „алдинским.“ „Римско,“ које се саставило под надгледањем папе Сикста V. трудом Кардинала Карафа. За основ тога служи више поменути рукопис ватикански. Издање то изишло је први пут у Риму око 1587. год.

„Англиканско,“ израђено по препису александријском што га је патријар Ђирил Лукарис у Енглеску послао. Овај је саставио учени Грабе у Оксфорду између 1707. и 1720. г.

Не спомињући последња издања, управо грчка, која су

изашла у Атини, морамо приметити, да учени свет сад зна само за друго англиканско издање, што је предузео Вебер (Waber) још од 1818. године.

У Голубинцима 1868.

Посрбио

Василије Николајевић,
свештеник.

КРАТКА РЕЧ,

КОЈУ ЈЕ ГОВОРИО НОВОПОСВЕЋЕНИ ЦЕНИСКОМ ШАБАЧКИ.

МОЈСЕЈЕ,

ПРИ ПРАШТАЊУ СА ЂАЦИМА У БОГОСЛОВИЈИ 25. пр. м.

Мили моји ученици!

Данас последњи пут стајем на ово свето место, као Наставник ваш, да се с вама, љубазни труђеници науке и просвете поздравим и опростим. Ова реч „да се опростим“ — потреса ми и душу и срце, јер знам, и сами знате, да праштање бива при растанку сродника од својих рођени, пријатеља с пријатељима, Наставника са својим ученицима, па било то на краће или на дуже време. Ми се растајемо, но не на свагда, ако престајемо бити вашим наставником овде у школи, нећу престати никад бити вашим Наставником у раду цркве и вере.

Моја је жеља била да се заједно учимо и развијемо у овом Богохранимом расаднику богословских наука, да заједно општим силама крчимо пут образованости и узвишености слободи хришћанској, да се трудимо и радимо за разширене дубоке науке Христове, да тиме створимо ваљане и уметне учитеље народу, честите пастире и свештенике православне цркве, врне грађане нашој малој но напредној отачбини, а из свега тога, да принесемо корист цркви и Српству; али воља нашег Господара и потреба цркве, позива ме на веће служење — Богу, цркви и отачбини. Надам се, да ви нећете ослабити у труду и приљскању, него да ће

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

те се све више и више усавршавати — како у науци тако и у животу моралног узвишења, имајући добре и часне руковође у лицу ваших наставника. Слога и брацко поверење нека је базис на коме — зидајте ваш рад; верно-поданичка оданост к престолу нашег светлог Господара Милана Обреновића IV. нека је највећа нада ваша; љубав нека је главни покретач вашег труда и рада; синовље и искрено поверење и послушност својим наставницима, нека буде извор вашег знања и успеха у наукама; вера и црква нека вам је најсветији аманет који ће те служити; слобода и јединство свега Српства нека вам је средство да се одржи вера и црква, — па кад се таким начином достојно спремите на служењу Богу и народу, онда ћемо се опет састати, гди ћемо идеје и теорије остваравати у пракци, науку прилагати животу народа за срећу и напредак његов.

ПОЗДРАВНА РЕЧ,

КОЈУ ЈЕ ГОВОРИО У ЦРКВИ ШАВАЧКОЈ ПРОТА ЈАНКО,

КАД ЈЕ ДОЧЕКАО НОВОГ ЕПИСКОПА ШАВАЧКОГ

МОИСИЈА.

Преосвештени Владико!

Света црква, која се на време лишаваше свога представника, прерадосна је данас. Прерадосна је данас, јер није више сирота; прерадосна је данас, јер Тебе свога архипастира и представника у својим недрима види, па у радосном усхићењу поздравља Те, честитајући ти ново достојанство, нову славу.

Позив достојанства архијерејског, по изгледу зајиста сјајан је али врло теретан за слабу и нејаку природу људску. Но Бог даје нам преко апостола знати, да се баш божња сила и велика моћ, преко немоћних и слабих *свршава*; па зато нека се не устрављује твоја света душа од тешког

бремена бодљикасте архијерејске круне. Света црква преко својих свештених слугу, твога подручја, топлоће се Богу молити, да Ти даде моћи и снаге.

Па зато имамо јаку и несумљиву наду, да ћеш Ти, преосвештени наш архипастору, као примеран радник у божијем винограду, начела наше богодане вере, установе религиозне, и све што се клони на славу божијега имена, моћно и од срца заступати; да ћеш се светом правичношћу, својственом благошћу и природном милошћу, као светлом и твоме достојанству приличењом одеждом свагда заодевати, те тако и славно име у историји своје цркве оставити, а и од божијега правосуђа добити радостну изјаву: „благіи добрый и вѣрный рабе! ш малѣ ми былз еси вѣренз надз многи ми та постакау, вниди вз радость Господа твоего.“
Амин.

Б Е С Е Д А,

КОЈУ ЈЕ ГОВОРИО ТОМ ПРИЛИКОМ НОВИ ЈЕПИСКОП, КАО ОДПОЗДРАВ НА БЕСЕДУ Г. ПРОТЕ

ЈАНКА,

И У ОПШТЕ КАО НОВОЈ СВОЈОЈ ПАСТВИ.

„Мирз оставлаю камз, мирз мой даю камз.“

(Јоан 14. 27.)

Са овим речма поздравно је Исус ученике своје кад је осетио да му настаје најсвечанија минута земаљског његовог служења роду људском, утврђујући их у миру и љубави као у основу хришћанског живота. Са овим речма *мира и љубави* поздрављам и ја тебе, богохранима паство Шабачка, спремајући се на велико и тешко служење нове дужности моје и позивајући да ме мирним путем и љубављу припомогнеш у овом светом и великом новом предузећу! У продужењу нешто више од једне четвртине века, ти си већ слушала од осам јерарха српске цркве, а својих архипастира, у овом светом храму многе овакве и овима сличне поздраве, па сево слушаш данас и од мене *меншагш отз*

братїй, у овоме светилишту Бога вишњег поздраве и благо-
слове као од свог новог архипастира, наставника и учите-
ља вере.

И чиме би могли приличније да се данас поздравимо,
ако не *миром и љубави* — овим главним предметима основе
нашег временог и вечног живота? „Не љубай — не позна
Бога“ вели Спаситељ. „Не љубай брата својег, евоже видѣ,
Бога, евоже не видѣ, какш можетъ љубити“ вели он опет
на другоме месту. А међутим у љубави к Богу и ближњему
кѣсь законъ и пророцы киватъ. Љубав дакле, мир и слога
— то су три главна услова коїа човека покрећу и да позна
Бога и да чини све оно, што га може учинити и овде срећ-
ним а и на оном свету блаженим. Ми и у обичном животу,
при обичним састанцима, понајпре један другоме желимо
мира, слоге и љубави. Па зар да ово пропустимо овде где се
овако свечано састајемо, где наша срца покрећу једне жеље,
једне тежње?

Да, међу врлинама, које красе живот Хришћанима, прво
место мора заузети мир и љубав, јер тек с њима ми ћемо
лако избећи оне ситне сукобе, оне ништавне ненависти, које
по кадкад растављају срце од срца и недају ићи путем
правде, путем мира, те тако спречавају полет наш к висо-
кој мети нашој, к разширењу царства божјег на земљи.

Кад дакле мир, слога и љубав, састављају праву срећу
људску на земљи, а по смрти воде га к вечном блаженству
то ја, као ваш Архипастир, шта сам могао боље и шта прече
пожелити вама на овом првом састанку нашем, до оно што
саставља услов ваше привремене па и вечне среће?! Же-
лим и желићу да слога, мир и љубав буду свагда међу нама,
како би имајући ово могли општим радом и трудом све боље и
више напредовати у побожности и наравствености, те тако
оснаживши себе, оснажити тиме и своју отачбину а тим
самим бити у стању да под владом нашег врсног младог
кнеза Милана Обреновића IV, пружимо руку братске помо-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ћи и сужној браћи својој, ван уских граница ослобођене ове земљице, која и дан данас пиште у тешком сужанству и неверничким рукама, гледајући на помоћ и избављење од нас — браће своје.

Бог мира и љубави нека буде с нама. Мирз камз остаклау, мирз мой дяу камз. Амин.

ПОЗДРАВНА РЕЧ,

КОЈУ ЈЕ ГОВОРНО ЉУБИНО, ПРЕДСЕДИ. КОНЗИСТОРИЈЕ ШАБАЧКЕ
КАД ЈЕ У ДВОРЦУ ДОЧЕКАО НОВОГ ЕПИСКОПА

МОИСИЈА.

Преошештени владико

Архипастиру и господине наш!

Персонал духовног надлежатељства као и проче свештенство избране епархије твоје, ретко су кад имали и осећали тако радосан и одушевљен тренутак као што овог часа осећају, у ком срећу имају видети тебе преошештени! на врху духовне управе знатне епархије Шабачке.

Познато и осведочено служење свој ерпској цркви и народу, осведочена ревност у васпитавању ерпских синова, чувено патриотство твоје, — била су слества — те је пастиреначелник Христос положио на твоју високу особу тако велико, тако достојанствено звање архипастирства.

Но уколико је велико и тешко бреме које ти је омоформом положено на твоја рамена; уколико је велика одговорност Богу и савести у том светом звању, у које те изабра и позва Христос Спаситељ да га носиш: у толико твоје искуство и тврда воља дају нам поуздано уверење, да ћеш достојно оправдати то високо расположење, да ћеш усрдно послужити Богу, ерпској цркви и роду свом, и да ћеш свештенство твоје повести светлијим путем поштења и нравствености.

Прими, преошештени Владико, најдубље подворење и

у ердни поздрав који ти из радосних срца наши подносимо, и поживи нам многе године; јер само такoвнй намз подo-
баше архиерей.

„Духовна просвета у Србији.“

Под овим насловом изашао је ово дана један чланак у 37-мом броју „Земунског Гласника,“ а од кога је напи-
сан — незнамо, јер писац није хтео означити своје име. Чланак тај доноси нам кратки преглед наше Богословије
односно науке, управе, и економије. И разбирајући све ово по деловима неизвестан писац кога ћемо ми назвати Н. нађе,
да у науци стоји овај завод на тачки смрзњавања, јер се вели: за 30 година његовог трајања ни најмање померно
није. У управи и економији, каже да је још прње. „Ректор,
вели, завео међу ђацима шпионство, а по собама ђачким
Ћубре до колена (?), стеница и бува без броја.“ А за све ово он криви нашу највишу духовну власт, која тобож не само
не обраћа пажње на ово заведење, већ напротив и спреча-
ва га у његовом развију и напредовању, имајући пред очи-
ма неке себичне своје цели.

Но дали је то тако у самој ствари? Да ли одиста наша Богословија стоји на том ступњу на коме је била пре 30 година и на коме ју писац Н. види? И ако стоји, да ли је одиста свему томе узрок наша највиша духовна власт, која се није за напредовање њено побринула, или је ту крив неко други, нека споредна сила?

На прво питање ми би по најбоље одговорили ако би ма и површно наспоменули, како је стајала наша Богословија пре 30 или пре 20 година, па успоредили с оним како стоји она сада. У том прегледу ми би нашли ако ништа оно барем то, да пре 10—20 година у нашој Богословији не беше ни једне школске књиге наштампане, већ све што се у Богословији учило, учило се по рукописним листићима,

који су се писали у школи под диктирањем наставника и због чега ни један предмет школски није могао бити већи од 5—8 писаних табака; но да сад благодарећи нашој највишој дух. власти, имамо скоро све учебнике за богословски програм *наштампане*, а и много нових предмета одређених за учење у Богословији, о којима пређашњи богослови ни сањали нису, као што је на прилику медацина, пољска економија, руски језик и т. д. подобна; — нашли би даље, да су пре неколико година најакко летиле батине по Богословији и мазале једне ученике и уздуж и попречно гледећи на то, каква је ко леђа имао и каквог је расположења Наставник бивао, нарочито после ручка; но да је данас хвала Богу и вишој власти то коначно престало, да се сад са ученицима Богословије далеко лепше и деликатније опходе, и њихове погрешке колегијално осуђују и пресуђују; — нашли би... И много којешта могли би ми наћи, са чим би могли доказати, да наша Богословија у многим одношајима стоји више нег што је стајала пре десетак, а камо ли пре 30 година, и да је по овом писац тога чланка о нашој београдској Богословији веома препржио, кад је назвавши тај завод „царством таме“ рекао: да се он за 30 година ни најмање померио није.

(Наставиће се.)

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

„Пастир“ ступа већ у четврту четврт ово-годишњу. С тога учтиво молимо све оне, који желе и даље наш лист држати, да што скорије претплату пошљу, како им се шаљање листа неби прекидало. Ако коме буде лист пре обустављен а он сада пошаље претплату, нек се јави и каже које бројеве нема, пак ће му се оправити. Бројеве имамо све осем пет првих.

Уредништво.